

KAPITOLA 6.

OSVOJENÍ

A. TEORETICKÁ ČÁST

1. Jak lze novorozenci zajistit úplnou náhradní rodinu?
2. Co je to osvojení?
3. Jakým způsobem jsou chráněna práva tvrzených příbuzných a blízkých příbuzných osvojence a jak je chráněno právo osvojence na péči v rámci své přirozené rodiny?
4. Rozlište mezi úplným a neúplným osvojením. Jsou v rámci občanského zákoníku zastoupeny oba typy osvojení?
5. Jaký je rozdíl mezi osvojením nezletilého a osvojením zletilého?
6. V čem spočívají hlavní rozdíly mezi osvojením zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého, a osvojením zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého?
7. Jaké předpoklady musí být splněny pro osvojení? Zvláštní pozornost věnujte osvojení nezletilého ne plně svéprávného dítěte.
8. Zaměřte se na problematiku souhlasu rodičů dítěte (přímý, tzv. blanketový), jeho odvolání apod. a souhlasu dítěte. Jakou roli hraje věková hranice dvanácti let?
9. Jakým způsobem bude získán souhlas dítěte s osvojením – písemně, prohlášením u orgánu sociálně-právní ochrany dětí, prohlášením u soudu?
10. Ve kterém okamžiku lze konstatovat, že se nevyžaduje souhlas rodičů s osvojením jejich dítěte? Kdo o této otázce rozhodne?
11. Co je to nezáměr o dítě?
12. Kdo zprostředkovává osvojení? Kdy není zprostředkování třeba?
13. Jaký je význam ustanovení § 803 OZ? Platí toto ustanovení i pro osvojení zletilého?
14. Jaké předpoklady musí být splněny na straně osvojitele? Smí osvojit „osamělá osoba“?
15. Vyložte § 798 OZ.
16. Kdy je možné, aby byl věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojovaným menší než 16 let? Uveďte příklad.

17. Může být osvojeno dítě rodiče mladšího šestnácti let? Lze rozhodnout o tom, že není třeba souhlasu rodiče mladšího šestnácti let k osvojení jeho dítěte?
18. Kdo může být ustanoven jako opatrovník podle ustanovení § 818 odst. 2, resp. § 821 odst. 2 OZ?
19. Jaká je minimální doba preadopční péče? Co je jejím účelem?
20. Jaký je rozdíl mezi péčí budoucího osvojitele podle ustanovení § 823 OZ a péčí před osvojením podle ustanovení § 826 OZ, resp. § 827 OZ?
21. Proč je o okamžité péči rozhodováno soudem?
22. Kdy je rodičům v souvislosti s osvojením pozastaven výkon práv a povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti? Ztrácí tímto okamžikem své rodičovství?
23. Kdy bude řízení o osvojení přerušeno?
24. Kterým okamžikem dochází k osvojení? Co je důsledkem?
25. V čem by podle vašeho názoru měl spočívat dohled nad úspěšností osvojení?
26. Jakým způsobem může dojít k přeměně zrušitelného osvojení na nezrušitelné?

B. PRAKTICKÁ ČÁST

I. Osvojení ve vazbě na nezájem zprostředkované státem

1. Sedmnáctiletá Eva se na letní škole anglického jazyka na Maltě seznámila s dvacetiletým španělským studentem Adamem. Po dvoutýdenní známosti se s ním začala stýkat také intimně. Po návratu v srpnu loňského roku začala pociťovat změny na svém těle, nicméně těmto znakům nevěnovala žádnou větší pozornost. V prosinci na gynekologické prohlídce zjistila, že je těhotná a že na umělé přerušování těhotenství je již pozdě. V dubnu letošního roku se jí narodil syn. Vzhledem k tomu, že Evě se nepodařilo získat žádné bližší kontaktní údaje na biologického otce, nebylo otcovství k jejímu synovi určeno ani souhlasným prohlášením, ani rozhodnutím soudu. Eva si syna z porodnice nevzala. Své stanovisko odůvodnila tím, že není schopna se o něj starat a rovněž nechce svým rodičům přidělovat starosti. Dítě bylo proto umístěno v ústavu, do kterého se Eva dostavila pouze jednou, a to až po čtyřech měsících od narození dítěte.

- a) Jak lze docílit, aby se novorozenec dostal co nejrychleji do nové rodiny, pokud o něj Eva skutečně nechce pečovat?
- b) Měl by orgán sociálně-právní ochrany dětí s Evou spolupracovat?
- c) Kdy přestane být Eva právně matkou?
- d) Jak je to s právem dítěte znát svůj původ a s nahlížením do soudního spisu o osvojení a do matriční knihy narození?
- e) Může si Eva svůj postoj ještě rozmyslet? A pokud ano, do kdy tak může učinit?
- f) Vypracujte petit návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve věci nezájmu Evy o novorozence.
- g) Za situace, že si Eva po nabytí zletilosti věc rozmyslela a o dítě chce osobně pečovat, vypracujte
 - a. návrh na určení otcovství, svěřeni dítěte do své péče a stanovení výživného pro dítě,
 - b. návrh na stanovení výživného a úhrady nákladů spojených s těhotenstvím a porodem pro sebe (podle § 920 OZ).
- h) Vypracujte výrok soudního rozhodnutí ve věci osvojení nezletilého dítěte.

II. Osvojení v případě náhradního mateřství – tzv. přímé

2. Paní Eva, která se léta léčila na neplodnost, se dohodla se svojí sestrou, že jí porodí dítě. K oplodnění došlo *per via naturalem* manželem Evy Adamem. Aby se věc usnadnila, dala paní Eva své těhotné sestře do porodnice svůj občanský průkaz. Nicméně zdravotnický personál tento trik odhalil, neboť to nebylo na jejich pracovišti poprvé. Jako matka novorozence tak byla v rodném listu zapsána sestra paní Evy, Jana. Záhy předala Jana Evě a jejímu manželovi Adamovi novorozence a dál se o věc nestarala. Manželé se rozhodli stát právními rodiči novorozence co nejdříve, proto si začali zjišťovat, jaká je právní úprava v této věci.

- a) Co byste manželům poradili jako advokáti? Co je podstatou přímého osvojení ve vazbě na náhradní mateřství? Jaké právní kroky musí být učiněny?
- b) Jakým způsobem může dát matka, resp. otec souhlas k osvojení svého dítěte? Má nějakou dobu tzv. na rozmyšlenou? Jak dlouho může požadovat své dítě zpět?
- c) Jak je tomu s rodičovskou odpovědností a vyživovací povinností rodičů dítěte, které má být osvojeno?

- d) Vypracujte oznámení orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve smyslu § 10a ZSPOD.
- e) Vypracujte návrh na svěřením dítěte do okamžité péče.
- f) Vypracujte výrok rozhodnutí soudu o svěřením dítěte do preadopční péče.

III. Přímé osvojení

3. Manželé Adam a Eva se rozhodli osvojit nezletilou Natálku. Natálka je dcerou paní Marty. Otcovství k dítěti není určeno. Na osvojení Natálky se Adam a Eva dohodli s Martou, když byla ve druhém měsíci těhotenství. Marta jim řekla, že dítě nechce a že o svém těhotenství ani neřekne biologickému otci Natálky, Bohumilovi, neboť se s ním rozešla a on by dítě stejně nechtěl. Dva dny po porodu předala paní Marta po propuštění z nemocnice Natálku manželům Adamovi a Evě.

- a) Co musí Adam a Eva učinit poté, co si převezmou Natálku od Marty? Vypracujte příslušná podání.
- b) Jak bude probíhat proces osvojení? Vypracujte petit návrhu na osvojení Natálky?
- c) Kdy může dát Marta souhlas s osvojením Natálky?
- d) Co když s osvojením nebudou souhlasit prarodiče Natálky ze strany matky?
- e) Co nastane, pokud si Marta „vše“ po čtrnácti dnech rozmyslí a chce Natálku zpět? Adam a Eva ale odmítají Natálku Martě vydat. Jak má paní Marta postupovat?
- f) Zvažte možná rizika následujícího postupu. Protože se Marta a manželé Adam a Eva bojí, že se o svém otcovství Bohumil dozví, poslechnou radu paní Jarmily z místní samoobsluhy a Marta a Adam na matrice určí otcovství k Natálce souhlasným prohlášením.
- g) Poradte Bohumilovi, jak má postupovat, pokud se chce s Natálkou „právně“ spojit. Bohumil se dověděl o svém otcovství až tři měsíce po porodu. O Natálku má zájem se starat. Zadáni řešte bez ohledu na stav popsany pod písm. f).
- h) Změnila by se nějak situace, pokud by se o skutečnosti, že Natálka je Adamova dcera, její biologický otec dověděl až poté, co by rozhodnutí o osvojení Natálky nabylo právní moci?
- i) Dále se zaobírejte situací, kdy se Adam a Eva s paní Martou dohodli, že jí uhradí zvýšené náklady, které v těhotenství měla. Celkem to spočítali na

25 000 Kč. Podepsali si mezi sebou smlouvu o tom, že tyto peníze převedou na účet Marty poté, co dojde k osvojení Natálky. Posudte vymahatelnost takovéto dohody. Změnila by se nějak situace, pokud by se manželé zavázali zaplatit Martě za osvojení Natálky 2 500 000 Kč? Posudte možné následky pro Martu, Adama a Evu.

- j) Jaké příjmení bude mít Natálka po porodu a jaké poté, co dojde k osvojení?

IV. Osvojení – další příklady

4. Nezletilá Eva žije od svých osmi let u pěstounů. Když jí bylo 17 let, podali pěstouni návrh na její osvojení. Rozhodnutí o osvojení nabylo právní moci poté, co dovršila zletilosti.

- a) Poradte Evě, jak danou situaci vyřešit. Uvedte, jaké má Eva možnosti a jaké mají ty které z nich důsledky?
b) Vypracujte návrh na osvojení ještě nezletilé Evy.

5. Paní Eva je známou malířkou. Má dvě zletilé zaopatřené děti. S dětmi a jejich partnery však nemá hezký vztah. Má pocit, že ji chtějí jen využít. Proto by si chtěla „zajistit někoho“, kdo se po její smrti bude starat o její nemovitý majetek a autorská práva. Velmi dobře vychází se svou daňovou poradkyní Alenou, která se stala i její přítelkyní. Uvažuje o jejím osvojení.

Co byste Evě a Aleně poradili? Alena má manžela a dvě nezletilé děti.